

BOEKBESPREKING

VELDGIDS KORSTMOSSEN

KOK VAN HERK & ANDRÉ APTROOT, 2004. KNNV Uitgeverij, Utrecht. 423 pagina's. ISBN 90 5011 175 0. Prijs € 33,95 (€ 29,95 voor leden KNNV/NHGL), exclusief € 3,50 verzendkosten. Te bestellen bij de KNNV-uitgeverij te Utrecht (tel. 030-2333544, e-mail: info@knnvuitgeverij.nl). Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

Het begrip 'korstmos' brengt steeds velen in verwarring. Dat is niet zó verwonderlijk, want hoewel de naam anders suggereert, is er geen enkele verwantschap tussen korstmossen en de alom bekende (blad- en lever-)mossen. Laatstgenoemde worden meestal direct als zodanig herkend, het zijn net kleine planten met stengels en groene bladeren. De meeste korstmossen daarentegen zien er veelal totaal anders uit. Ze hebben de vorm van ronde plakken, lijken op kleine, vertakte geweien, zijn gesteeld of zien er uit als leerachtige, gegolfde plakken en dat in kleuren die variëren van grijs, via groen, geel en fel oranje tot bijna zwart. Een korstmos, dat iedereen kent is de Muurschotelkorst (*Lecanora muralis*), die als ronde, grijze plakken overal massaal op daken met betonnen pannen en stoeptegels voorkomt. Andere bekende soorten zijn de bekermossen van het geslacht *Cladonia*, waarvan vooral die met opvallende oranje vruchtlichamen op de heidevelden in het oog springen. Zoals eerder gezegd is een korstmos geen mos, het is een levensgemeenschap tussen een schimmel en een (groen- of blauw-)alg. Door deze levensgemeenschap kan een korstmos onder veel extremere omstandigheden gedijen dan de afzonderlijke schimmel of alg. Temperaturen van -20° tot +70°C doorstaan ze zonder problemen,

enkele soorten zijn bestand tegen nog lagere en/of hogere temperaturen! De hoogste plek waar in Europa nog zaadplanten groeien is de Finsteraarhorn in Zwitserland, waar op 4275 meter hoogte de gletscherranonkel (*Ranunculus glacialis*) bloeiend werd aangetroffen. De enige reden waarom korstmossen niet hoger voorkomen dan de Mont Blanc (4807 m) is het feit, dat er in Europa geen hogere berg te vinden is!

Hoewel de 'Veldgids korstmossen' de opvolger is van de tien jaar geleden verschenen uitgave met dezelfde naam, houdt hier bijna elke gelijkenis op. De veldgids is op alle onderdelen verbeterd. Na de uitgebreide leeswijzer volgt een hoofdstuk met informatie over onder andere verschillen met mossen, algen en schimmels, taxonomie en naamgeving, vormen en kenmerken en aanbevelingen over de studie van de korstmossen, zoals het verzamelen, bewaren en het op naam brengen van de soorten. Wat dit laatste betreft hebben de schrijvers afgezien van het opnemen van een determineersleutel voor alle soorten. Afgezien nog van de ruimte die zo'n sleutel zou innemen, zou hij voor een groot deel van de gebruikers te veel problemen opleveren.

In het hoofdstuk 'Ecologie' wordt ingegaan op de vele soorten ondergrond waarop korstmossen kunnen groeien en in het hoofdstuk "Bedreiging en verandering" behandelen de auteurs de invloed van luchtverontreiniging en klimaatsveran-

dering op de samenstelling van het Nederlandse korstmossenbestand. De 'Soortbeschrijvingen' van hoofdstuk 7 vormen de hoofdmoot van het boek. In dit hoofdstuk worden de iets meer dan 650 Nederlandse korstmossen besproken en zijn van 403 soorten kleurenfoto's opgenomen. Omdat een algemene sleutel ontbreekt, bestaat het determineren uit het van voor naar achteren doorbladeren van de bladzijden met foto's om deze te vergelijken met de op naam te brengen soort. Gezien de over het algemeen goede kwaliteit van de foto's en geholpen door de soortbeschrijving, waarin ook

staat aangegeven op welke ondergrond de soort groeit, leidt dit vaak tot een goed resultaat. Bij vier moeilijke groepen zijn zogenaamde kadersleutels opgenomen, die de determinatie vergemakkelijken. Iedereen die wel eens vaker naar korstmossen heeft gekeken zal begrijpen, dat er toch een aantal soorten zijn, die de gebruiker van de veldgids problemen zullen blijven opleveren. Ik denk daarbij aan de 'korstachtige' soorten, die soms veel op elkaar lijken en die vaak in verschillende vergrotingen zijn afgebeeld. Dit doet echter niets af aan het feit, dat de Veldgids Korstmossen een prachtige gids is, die veel natuurliefhebbers er toe zal aanzetten meer aandacht te besteden aan deze vergeten groep.

Paul Spreuwenberg

RECENT VERSCHENEN

KURSTJENS, G., A. VAN BRAECKEL & B. PETERS, 2003. Kansen voor grote hoefdieren in het Kempen-Broek en omgeving.

110 pp. Stichting Ark, Beek-Ubbergen, Instituut voor Natuurbehoud, Brussel (België). Studie met subsidie van de Europese Unie, Provincie Limburg (België), Provincie Limburg (Nederland), Provincie Noord-Brabant en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het rapport is verkrijgbaar bij het secretariaat van de afdeling Groen, provincie Limburg, Maastricht (mw. Heuts., tel. 043-389 99 44).

Het rapport beschrijft de achtergrond en resulta-

ten van een studie naar de mogelijkheden voor de vestiging van een duurzame populatie grote hoefdieren (Edelherten en Wilde zwijnen) in het grensoverschrijdend landschap Kempen-Broek en omgeving. Dit studiegebied omvat bij benadering circa 62.000 ha met cultuurgrasland, bossen, heiden, vennen en beekdalen op de grens van Belgisch en Nederlands Limburg en Noord-Brabant. Naast een korte gebiedsbeschrijving, beschrijft het rapport de winst van de aanwezigheid van hoefdieren en komen allerlei maatschappelijke kwesties aan bod. Het bevat hiernaast een uitgebreide ecologische gebiedsanalyse. Aan de hand van deze punten is de geschiktheid van het gebied bepaald. De twee beste gebieden zijn hierbij geselecteerd als pilotgebied. Het rapport bevat ook concreet omschreven vervolgstappen. Het studiegebied blijkt nu al voldoende Edelherten en Wilde zwijnen te kunnen huisvesten voor een duurzame populatie. De terugkeer van beide soorten biedt zowel economische als ecologische

kansen. Samen met andere grazers vervullen de dieren een belangrijke sleutelrol door het plaatselijk open houden van grasland en heide in bosgebieden en het laten ontstaan van geleidelijk overgangen daartussen. Maatschappelijk en ecologisch gezien blijken de kansen voor het Edelhert het meest gunstig.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en de bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. 'recent verschenen'. Onvolledige opgaven worden niet opgenomen. De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen.

De meeste in deze rubriek besproken rapporten kunnen worden ingezien bij het bureau van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Graag even van te voren bellen of iemand aanwezig is (tel. 0475-386470).

Guido Verschoor